

9. KAPITAŁ INTELEKTUALNY W BIZNESIE TO JEST WŁAŚNIE TO! (02.2010)

Autor Tomasz CYGAN

ROZWAŻANIA O WSPÓŁCZESNYM BIZNESIE, czyli OSPÓŁCE TECHNOLOGICZNEJ, a więc o PRAWACH WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ JAKO WKŁAD DO SPÓŁKI.

Problematyka innowacji, innowacyjnej gospodarki, czy gospodarki opartej na wiedzy jest coraz bardziej powszechna w polskiej publicystyce. Mieć innowacyjny pomysł to dobry początek! Jednak osiągnąć sukces w jego wykorzystaniu to już wyższa szkoła jazdy. Jednym ze sposobów wykorzystania pomysłu w przedsięwzięciu biznesowym jest założenie spółki technologicznej lub uczynienie z niego wkładu do spółki. Rekomenduję naszym czytelnikom ten artykuł.

Magdalena A. KOLKA

Redaktor Naczelna

1. Pojęcie transferu technologii.

Istotnym elementem wszelkich rozważań ogniskujących się wokół własności intelektualnej, kapitału intelektualnego czy też innowacyjności jest możliwość jego pozyskania i wykorzystania w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Problematyka ta nazywana jest niekiedy transferem technologii, rozumianym jako „przekazanie informacji niezbędnych, aby jeden podmiot był w stanie powielić pracę drugiego”^[1]. Obejmuje on zarówno wiedzę techniczną jak również tą o charakterze organizacyjnym. Wśród najpopularniejszych form takiego transferu wskazuje się w pierwszej kolejności na umowy licencyjne, umowy regulujące obrót *know – how*, umowy przenoszące prawa majątkowe prawa autorskie do utworu czy też regulujące obrót prawami własności przemysłowej. Jednakże należy zauważyć, że zagadnienia te nie wyczerpują bogactwa dopuszczalnych form pozyskiwania własności intelektualnej oraz prowadzenia działalności gospodarczej w oparciu o nią. Co więcej, praktyczne możliwości wykorzystania własności intelektualnej jako wkładu do spółki obejmują praktycznie wszystkie elementy wchodzące w skład własności intelektualnej.

Ciekawym przykładem transferu technologii jest budowa spółek kapitałowych w oparciu o wkład stanowiący element własności intelektualnej. W praktyce spotkać się można z dwoma rodzajami spółek tworzonych w oparciu o szeroko rozumianą wiedzę.

Pierwsza z koncepcji zakłada powstanie spółki typu *spin – off* traktowanej jako „firma odpryskowa”. Powstaje ona w oparciu o technologie spółki bądź organizacji (np. jednostki badawczo – rozwojowej czy szkoły wyższej) macierzystej, jak też wiedzę, doświadczenia i umiejętności jej pracowników.

Drugim przykładem są spółki typu *spin – out* (internal start – up). Opierają się one na powiązaniach osobowych lub kapitałowych ze spółkami bądź innymi organizacjami, z których się wywodzą. Konstrukcja ta wydaje się zbliżona do spółek celowych, z tą różnicą, że *spin – out* opiera się wyłącznie na kapitale intelektualnym.^[2]

Niemniej, obydwie te formy spółek opartych na własności intelektualnej każą poszukać odpowiedzi, czy funkcjonowanie takich podmiotów pozostaje w zgodzie z przepisami prawa polskiego, a w szczególności, czy prawa wchodzące w skład własności intelektualnej mogą stanowić wkład do spółek, a także jakie warunki formalne muszą zostać spełnione, aby powstanie spółki opartej na „intelektualnej” strukturze kapitału zakładowego zostało skutecznie zarejestrowane.

2. Pojęcie wkładu do spółki oraz zdolności aportowej.

Podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę spółek handlowych jest ustawa z dnia 15 września 2000 roku – Kodeks spółek handlowych^[3]. Ogólna definicja spółki w rozumieniu

tego aktu prawnego wskazuje, że zawierając umowę spółki wspólnicy albo akcjonariusze zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów oraz, jeżeli umowa albo statut spółki tak stanowi, przez współdziałanie w inny określony sposób (art. 3 k.s.h.). Z regulacji tej wynika, że elementem przedmiotowym umowy spółki jest określenie wkładu wnoszonego przez wspólnika. Ogólnie przyjmuje się, że dzielą się one na wkłady pieniężne i niepieniężne (tzw. aport). Jednocześnie przepisy k.s.h. zawierają jedynie negatywną regulację dotyczącą zdolności aportowej do spółek kapitałowych, czyli innymi słowy zdolności do bycia wkładem niepieniężnym. Kwestie tą rozstrzyga art. 14 § 1 k.s.h. Zgodnie z jego treścią wkładem do spółek kapitałowych nie mogą prawa niezbywalne, jak również świadczenie pracy bądź usług.

W związku z tą regulacją, rozważenia wymaga, jakie przesłanki decydują o możliwości przyznania prawom własności intelektualnej zdolności aportowej. Przyjmuje się, że przedmiotem wkładu niepieniężnego może być „prawo rzeczowe, obligacyjne czy prawo do dóbr niematerialnych, spełniające kryteria zdolności aportowej ustalone przez doktrynę i judykaturę”[4]. Wśród kryteriów zdolności aportowej wskazać należy:

- wartość majątkową – możliwość wyceny i ustalenia wartości traktowana niekiedy jako element zdolności bilansowej zakładającej możliwość umieszczenia wkładu niepieniężnego w bilansie po stronie aktywów;[5]
- zbywalność wkładu niepieniężnego;
- przydatność dla spółki.

Powstaje więc pytanie, które prawa wchodzące w skład szeroko rozumianej własności intelektualnej stanowią wkład do spółki kapitałowej.

3. Własność intelektualna jako wkład niepieniężny do spółek kapitałowych.

Pojęcie własności intelektualnej nie doczekało się do dziś dnia jednoznacznego zakresu przedmiotowego. W znaczeniu wąskim obejmuje ono prawa autorskie i prawa pokrewne oraz prawa własności przemysłowej. Z kolei szerokie rozumienie tego terminu zakłada zaliczenie w jego skład także tajemnicy przedsiębiorstwa, know – how, a także pojęcia marki przedsiębiorcy.

Odpowiedzi na pytanie o zdolność aportową poszczególnych praw własności intelektualnej udzielić może jedynie analiza poszczególnych z nich.

W pierwszej kolejności wskazać należy na zdolność aportową przedmiotu prawa autorskiego, tj. utworów oraz programów komputerowych. W przypadku utworu rozumianego jako każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór)[6] z wyłączeniem odkryć, idei, procedur, metod i zasad działania oraz koncepcji matematycznych wskazać należy na dwurodzajowość praw autorskich z nim związanych. Są to autorskie prawa osobiste oraz autorskie prawa majątkowe.

Pierwsze z nich – autorskie prawa osobiste - chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem (art. 16 ustawy). Prawa te są niezbywalne i w związku z tą okolicznością nie mogą stanowić wkładu niepieniężnego do spółki kapitałowej. Z kolei autorskie prawa majątkowe obejmują wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu (art. 17 ustawy). Zgodnie z treścią art. 41 ust. 1 ustawy autorskie prawa majątkowe mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych. Umowa taka musi zostać zawarta w formie pisemnej pod rygorem nieważności. Autorskie prawa majątkowe stanowią wkład do spółek kapitałowych[7].

Przedmiotem regulacji ustawy z dnia 30 czerwca 2000 roku – Prawo własności przemysłowej są stosunki w zakresie wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych[8]. Rozważając problematykę zdolności aportowej praw własności przemysłowej wskazać należy na ich elementy konstrukcyjne, a także na chroniące je prawa.

Zgodnie z treścią art. 24 ustawy środkiem służącym ochronie wynalazku, który jest nowy, posiada poziom wynalazczy i nadaje się do przemysłowego stosowania jest patent. Przez uzyskanie patentu nabywa się prawo wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej przez okres 20 lat od daty dokonania zgłoszenia wynalazku w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej.

Wzór użytkowy jako nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci (art. 94 ust. 1 ustawy) chroniony jest przez prawo ochronne polegające na wyłącznym korzystaniu ze wzoru użytkowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej przez okres 10 lat od daty zgłoszenia wzoru do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

Z kolei przez wzór przemysłowy rozumieć należy nową i posiadającą indywidualny charakter postać wytworu lub jego części, nadaną mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, strukturę lub materiał wytworu oraz przez jego ornamentację (art. 102 ust. 1 ustawy). Ochronie wzoru przemysłowego służy prawo z rejestracji przyznające prawo wyłącznego korzystania z wzoru przemysłowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej przez, co do zasady, okres 25 lat od daty zgłoszenia do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

Znak towarowy rozumiany jako każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia towarów jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa (art. 120 ust. 1 ustawy) podlega ochronie na podstawie prawa ochronnego. Trwa ono przez okres 10 lat od daty zgłoszenia znaku towarowego i obejmuje prawo wyłącznego używania znaku towarowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Oznaczenia geograficzne to oznaczenia słowne odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju (teren), które identyfikują towar jako pochodzący z tego terenu, jeżeli określona jakość, dobra opinia lub inne cechy towaru są przypisywane przede wszystkim pochodzeniu geograficznemu tego towaru (art. 174 ust. 1 ustawy). Wśród nich wyróżnia się nazwy regionalne i oznaczenia pochodzenia. Chroni je bezterminowe prawo z rejestracji.

Topografia układów scalonych to rozwiązanie polegające na przestrzennym, wyrażonym w dowolny sposób, rozplanowaniu elementów, z których co najmniej jeden jest elementem aktywnym, oraz wszystkich lub części połączeń układu scalonego (art. 196 ust. 1 ustawy) chronione przez prawo z rejestracji.

Warto zauważyć, że przepisy ustawy z dnia 30 czerwca 2000 roku – Prawo własności przemysłowej wprowadzają trzy kategorie regulacji mających wpływ na zdolność aportową tych praw. Wskazują one na:

- zdolność aportową praw do uzyskania środków ochronnych na prawa własności przemysłowej;
- zdolność aportową środków ochronnych na prawa własności przemysłowej;
- brak zdolności aportowej praw własności przemysłowej.

Zbywalność prawa do uzyskania patentu na wynalazek, prawa ochronnego na wzór użytkowy oraz prawa z rejestracji na wzór przemysłowy przewiduje art. 12 ust. 1 ustawy. Umowa przenosząca wskazane powyżej prawa wymaga formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Zbywalne jest również pierwszeństwo do uzyskania patentu na wynalazek, prawa ochronnego na wzór użytkowy oraz prawa z rejestracji na wzór przemysłowy. Wymaga ono także zawarcia umowy w formie pisemnej pod rygorem nieważności.

Druga kategoria przewidująca zbywalność środków ochronnych na prawa własności przemysłowej obejmuje:

- patenty na wynalazki (art. 67 ust. 1 ustawy);
- prawa ochronne na wzory użytkowe (art. 100 ust. 1 w zw. z art. 67 ust. 1 ustawy);
- prawa z rejestracji na wzory przemysłowe (art. 118 ust. 1 w zw. z art. 67 ust. 1 ustawy);
- prawo ochronne na znak towarowy (art. 162 ust. 1 ustawy). Z kolei sam znak towarowy może zostać zbyty jako majątkowe prawo autorskie do utworu;
- prawa z rejestracji topografii układów scalonych (art. 221 ust. 1 w zw. z art. 67 ust. 1 ustawy).

Jednocześnie przepisy ustawy z dnia 30 czerwca 2000 roku – Prawo własności przemysłowej nie przewidują możliwości zbycia prawa z rejestracji oznaczeń geograficznych.

Posługując się szerokim rozumieniem własności intelektualnej rozważyć należy zdolność aportową know – how. Jedyną w przepisach prawa polskiego definicję know – how zawiera art. 21 ust. 1 punkt 1 ustawy z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych[9]. Zgodnie z jego treścią są to informacje związane ze zdobyтым doświadczeniem w dziedzinie przemysłowej, handlowej lub naukowej (know-how). W orzecznictwie przyjmuje się, że „wkładem niepieniężnym do spółki mogą być wiadomości i doświadczenia o charakterze technicznym nadające się bezpośrednio do zastosowania w procesie produkcji (know – how)”[10].

Nadto, należy zauważyć, że odrębna regulacja dotyczy zdolności aportowej przedsiębiorstwa (art. 55¹ k.c.) rozumianego jako zespół składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej obejmującego w szczególności:

- oznaczenie indywidualizujące przedsiębiorstwo lub jego wyodrębnione części (nazwa przedsiębiorstwa);
- patenty i inne prawa własności przemysłowej;
- majątkowe prawa autorskie i majątkowe prawa pokrewne;
- tajemnice przedsiębiorstwa.

Zgodnie bowiem z treścią art. 55² k.c. czynność prawna mająca za przedmiot przedsiębiorstwo obejmuje wszystko, co wchodzi w skład przedsiębiorstwa, chyba że co innego wynika z treści czynności prawnej albo z przepisów szczególnych.

Oprócz regulacji przyznających zdolność aportową poszczególnym prawom własności intelektualnej znaleźć można przykłady przepisów zdecydowanie odmawiających tego waloru. W pierwszej kolejności wskazać tu można prawo do firmy (nazwy) przedsiębiorcy, które jest niezbywalne, a także prawo do klienteli.

4. Problematyka wkładu niepieniężnego w przepisach k.s.h.

Wskazane powyżej regulacje wyznaczają zakres praw własności intelektualnej mogących stanowić wkład niepieniężny do spółek kapitałowych. W tym miejscu warto się zastanowić, jak wygląda procedura wnoszenia wkładów niepieniężnych do spółki kapitałowej.

W przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością umowa spółki powinna szczegółowo określać przedmiot wkładu niepieniężnego oraz osobę wspólnika wnoszącego aport, jak również liczbę i wartość nominalną objętych w zamian udziałów (art. 158 § 1 k.s.h.). Wkład taki pozostaje do wyłącznej dyspozycji zarządu spółki.

Natomiast, w przypadku spółki akcyjnej procedura ta jest dużo bardziej skomplikowana. Na wstępie należy zauważyć, że akcje obejmowane za wkłady niepieniężne powinny być pokryte w całości nie później niż przed upływem roku po zarejestrowaniu spółki. Jeżeli akcje są obejmowane wyłącznie za wkłady niepieniężne albo za wkłady niepieniężne i pieniężne, wówczas kapitał zakładowy powinien być pokryty przed zarejestrowaniem, co najmniej w jednej czwartej jego wysokości (art. 309 k.s.h.).

Jeżeli w spółce akcyjnej przewidywane są wkłady niepieniężne założyciele sporządzają pisemne sprawozdanie, które powinno przedstawiać w szczególności przedmiot wkładów niepieniężnych oraz liczbę i rodzaj wydawanych w zamian za nie akcji i innych tytułów uczestnictwa w dochodach lub w podziale majątku spółki. W sprawozdaniu należy umotywić zamierzone transakcje, w tym także objęcie akcji za wkłady niepieniężne i wysokość przyznanego wynagrodzenia lub zapłaty. Do sprawozdania należy dołączyć odpowiednie dokumenty w oryginałach lub urzędowo poświadczonych odpisach. Jeżeli przedmiotem wkładu lub nabycia jest przedsiębiorstwo, do sprawozdania założycieli należy dołączyć sprawozdania finansowe dotyczące tego przedsiębiorstwa za okres ostatnich dwóch lat obrotowych. Jeżeli przedsiębiorstwo prowadzono przez okres krótszy niż dwa lata, sprawozdanie finansowe powinno obejmować cały okres działalności (art. 311 k.s.h.).

Sprawozdanie sporządzone przez założycieli należy poddać badaniu jednego albo kilku biegłych rewidentów w zakresie jego prawdziwości i rzetelności, jak również celem wydania opinii, jaka jest wartość godziwa wkładów niepieniężnych i czy odpowiada ona co najmniej wartości nominalnej obejmowanych za nie akcji bądź wyższej cenie emisyjnej akcji, a także czy wysokość przyznanego wynagrodzenia lub zapłaty jest uzasadniona.

[@POCZ@](mailto:@POCZ) [@KON@](mailto:@KON) W takim przypadku biegłego rewidenta wyznacza sąd rejestrowy właściwy ze względu na siedzibę spółki. Na pisemne żądanie biegłego rewidenta założyciele powinni przedłożyć na piśmie dodatkowe wyjaśnienia lub dokumenty. Opinia biegłego rewidenta powinna oceniać metodę wyceny wkładów niepieniężnych przyjętą w sprawozdaniu przez założycieli. Biegły rewident powinien sporządzić w dwóch egzemplarzach szczegółową opinię i złożyć ją wraz ze sprawozdaniem założycieli sądowi rejestrowemu, który jeden egzemplarz przez siebie poświadczony wydaje założycielom (art. 312 k.s.h.).

Zarząd może odstąpić od badania przez biegłego rewidenta wkładów niepieniężnych, których przedmiotem są aktywa inne niż papiery wartościowe lub instrumenty rynku pieniężnego, jeżeli biegły rewident wydał opinię na temat ich wartości godziwej, ustalonej na dzień przypadający nie wcześniej niż sześć miesięcy przed dniem wniesienia wkładu albo jeżeli ich wartość godziwa wynika ze sprawozdania finansowego za poprzedni rok obrotowy, zbadanego przez biegłego rewidenta na zasadach przewidzianych w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości dla badania rocznych sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych. Jednakże zarząd podda jednak badaniu biegłego rewidenta wycenę wkładów niepieniężnych, jeżeli wystąpiły nowe okoliczności, które mogły istotnie wpłynąć na wartość godziwą wkładów w chwili ich wniesienia. Jeżeli zarząd nie podda badaniu biegłego rewidenta wyceny wkładów niepieniężnych w sytuacji wskazanej powyżej mimo wystąpienia okoliczności uzasadniających taką wycenę, zażądać badania mogą akcjonariusze, reprezentujący co najmniej jedną dwudziestą kapitału zakładowego zarówno w dniu podjęcia uchwały o podwyższeniu kapitału, jak i w dniu wystąpienia z żądaniem. Prawo to przysługuje do dnia wniesienia wkładów. Jeżeli wkład niepieniężny nie był przedmiotem badania biegłego rewidenta, spółka ogłasza w terminie miesiąca od dnia wniesienia wkładu opis przedmiotu wkładu, jego wartość, źródło wyceny oraz metodę wyceny, oświadczenie, czy przyjęta wartość wkładu odpowiada jego wartości godziwej oraz liczbie i wartości nominalnej akcji obejmowanych w zamian za ten wkład bądź wyższej cenie emisyjnej akcji, oświadczenie stwierdzające brak nadzwyczajnych bądź nowych okoliczności wpływających na wycenę wkładu (art. 312¹ k.s.h.).

Jednocześnie przepisy k.s.h. nie zawierają żadnych szczególnych regulacji dotyczących wnoszenia wkładów niepieniężnych do spółek osobowych, za wyjątkiem wnoszenia wkładów w spółce komandytowo – akcyjnej, gdzie stosuje się przepisy dotyczące spółki akcyjnej, a wskazane powyżej.

5. Podsumowanie.

Nie ulega wątpliwości, że możliwość wniesienia praw własności intelektualnej jako wkładu do spółek handlowych stanowi ważny aspekt ich transferu. Zagadnienie to posiada podwójny walor praktyczny. Z jednej strony wskazuje na wagę własności intelektualnej w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, a nadto, umożliwia budowanie nowych organizmów gospodarczych w oparciu o własność intelektualną.

Wydaje się, że stosunkowo szeroki zakres praw własności intelektualnej możliwych do wykorzystania w ten sposób, a także liczne warianty ich transferu powinny zwrócić baczniejszą uwagę przedsiębiorcy na ich istotę, możliwość pozyskania, a także wykorzystania w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Co więcej, przedstawione powyżej rozważania wskazują na możliwość zawiązania spółki handlowej w oparciu o przejaw ludzkiego intelektu, który także posiada swoją wartość materialną.

---

[1] P. Głodek, w: K. Matusiak (red.): Innowacje i transfer technologii – słownik pojęć. Warszawa 2005, s. 168.

[2] Tamże, s. 149 i następne.

[3] Dz. U. z 2000 r., nr 94, poz. 1037 z późniejszymi zmianami.

[4] A. Szumański, w: S. Sołtyński (red.): Kodeks spółek handlowych. Tom I. Komentarz do art. 1 - 150, Warszawa 2001, s. 234.

[5] Tamże, s. 235.

[6] art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 1994 r., nr 24, poz. 83 z późniejszymi zmianami).

[7] Por. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 1993 r. III CZP 123/92, OSNCP 1993/10 poz. 167.

[8] Dz. U. z 2001 r., nr 49, poz. 508 z późniejszymi zmianami.

[9] Dz. U. z 2000 r., nr 54, poz. 654 z późniejszymi zmianami.

[10] Postanowienie Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 2 lipca 1990 roku, XIV GR 1/90, Orzecnictwo gospodarcze 1991/2/34.